

Publicētais numurs	: C-49/23
Dokumenta numurs	: 1
Reģistra numurs	: 1246944
Iesniegšanas datums	: 01/02/2023
Reģistrēšanas reģistrā datums	: 02/02/2023
Dokumenta veids	: Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu

Iesniegšanas, kas veikta, izmantojot e-Curia, numurs	: Dokuments : DC182100
Datnes numurs	: 2
Iesniedzējs	: Krastiņš Uldis (J358813)

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

LĒMUMS

PAR JAUTĀJUMU UZDOŠANU EIROPAS SAVIENĪBAS TIESAI PREJUDICIĀLA NOLĒMUMA PIENĒMŠANAI LIETĀ Nr. 2021-44-01 [ANONIMIZĒTA VERSIJA]

Rīgā

2023. gada 31. janvārī

Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētājs Aldis Laviņš, tiesneši Irēna Kucina, Gunārs Kusiņš, Jānis Neimanis un Artūrs Kučs,

pēc konstitucionālajām sūdzībām, kuras iesnieguši AZ, ārvalstīs reģistrēts komersants *IDream OU*, ārvalstīs reģistrēts komersants *Produktech Engineering AG*, BBP un ārvalstīs reģistrēts komersants *Polaris Consulting Ltd*,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu un Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu, 17. panta pirmās daļas 11. punktu, 19.² un 28.¹ pantu,

rakstveida procesā 2023. gada 11. janvāra tiesas sēdē izskatot lietu „Par Kriminālprocesa likuma 631. panta trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam”,

konstatēja:

I. Strīda pamatā esošie fakti

1. Kopš 2005. gada 1. oktobra spēkā esošā Kriminālprocesa likuma vienpadsmitā sadaļa regulē kriminālprocesa īpatnības atsevišķu kategoriju lietās.

Šajā sadaļā citstarp ietilpst arī 59. nodaļa, kas regulē procesu par noziedzīgi iegūtu mantu.

Kriminālprocesa likuma 631. panta trešā daļa (turpmāk – apstrīdētā norma) nosaka: „Izskatot sūdzību vai protestu, tiesa var atcelt rajona (pilsētas) tiesas lēmumu un pieņemt šā likuma 630. pantā minēto lēmumu. Lēmums nav pārsūdzams.”

2. Satversmes tiesā ir ierosinātas piecas lietas par apstrīdētās normas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92. panta pirmajam teikumam. Šīs lietas ierosinātas pēc konstitucionālajām sūdzībām, kuras iesnieguši AZ, ārvalstīs reģistrēts komersants *IDream OU*, ārvalstīs reģistrēts komersants *Produktch Engineering AG*, BBP un ārvalstīs reģistrēts komersants *Polaris Consulting Ltd* (turpmāk arī – Pieteikumu iesniedzēji). Šīs lietas tika apvienotas vienā lietā, piešķirot tai nosaukumu „Par Kriminālprocesa likuma 631. panta trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam” (turpmāk – lieta Nr. 2021-44-01).

3. Pieteikumu iesniedzēji uzskata, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam kopsakarā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis C 326, 26.10.2012., 391. lpp.) (turpmāk – Harta) 47. pantu, Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 3. aprīļa direktīvas 2014/42/ES par nozieguma rīku un noziedzīgi iegūtu līdzekļu iesaldēšanu un konfiskāciju Eiropas Savienībā (Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis L 127, 29.4.2014., 39. lpp.) (turpmāk – Direktīva 2014/42) 8. panta 1. un 6. punktu un Padomes 2005. gada 24. februāra pamatlēmuma 2005/212/TI par noziedzīgi iegūtu līdzekļu, nozieguma rīku un īpašuma konfiskāciju (Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis L 68, 15.3.2005., 49.lpp.) (turpmāk – Pamatlēmums 2005/212) 4. pantu.

3.1. No lietas materiāliem izriet, ka Pieteikuma iesniedzējs AZ ir Krievijas Federācijas pilsonis. Pēc Krimināllikuma 195. panta trešās daļas par iespējamu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu lielā apmērā, izmantojot Latvijas finanšu sektoru – vismaz sešu kredītiestāžu klientu ārvalstīs dibinātu kompāniju kontus, 2012. gada 10. oktobrī Latvijā tika uzsākts kriminālprocess, kas vēl aizvien ir pirmstiesas stadijā. Minētajā kriminālprocesā AZ piederošajam nekustamajam īpašumam tika uzlikts arests. Savukārt 2021. gada 9. aprīlī procesa virzītājs attiecībā uz šo nekustamo īpašumu pieņēma lēmumu par procesa par noziedzīgi

iegūtu mantu uzsākšanu un materiālu par noziedzīgi iegūtu mantu nodošanu izlemšanai tiesai. Ar Ekonomisko lietu tiesas 2021. gada 28. jūnija lēmumu AZ piederošais nekustamais īpašums tika atzīts par tādu, kas nav noziedzīgi iegūts, un process par noziedzīgi iegūtu mantu tika izbeigts. Par minēto lēmumu prokurors iesniedzis protestu. Izskatot prokurora protestu, Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija 2021. gada 22. jūlijā nolēma atzīt nekustamo īpašumu par noziedzīgi iegūtu un konfiscēt to valsts labā.

Pieteikuma iesniedzējs *IDream OU* ir Igaunijas Republikā reģistrēts komersants. Pēc Krimināllikuma 195. panta trešās daļas par iespējamu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu lielā apmērā, izmantojot ārvalstīs reģistrētā komersanta *IDream OU* Latvijas bankas kontus, 2019. gada 26. aprīlī Latvijā tika uzsākts kriminālprocess, kas vēl aizvien ir pirmstiesas stadijā. Minētajā kriminālprocesā ārvalstīs reģistrētā komersanta *IDream OU* naudas līdzekļiem tika uzlikts arests. Savukārt 2021. gada 8. jūnijā procesa virzītājs attiecībā uz šiem arestētajiem naudas līdzekļiem pieņēma lēmumu par procesa par noziedzīgi iegūtu mantu uzsākšanu un materiālu par noziedzīgi iegūtu mantu nodošanu izlemšanai tiesai. Ar Ekonomisko lietu tiesas 2021. gada 7. oktobra lēmumu ārvalstīs reģistrētā komersanta *IDream OU* naudas līdzekļi tika atzīti par tādiem, kas nav noziedzīgi iegūti, un process par noziedzīgi iegūtu mantu tika izbeigts. Par minēto lēmumu procesa virzītājs iesniedzis sūdzību, bet prokurors – protestu. Izskatot procesa virzītāja sūdzību un prokurora protestu, Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija 2021. gada 7. oktobrī nolēma atzīt naudas līdzekļus par noziedzīgi iegūtiem, tos konfiscēt un ieskaitīt valsts budžetā.

Pieteikuma iesniedzējs *Produktch Engineering AG* ir Šveices Konfederācijā reģistrēts komersants. Pēc Krimināllikuma 195. panta trešās daļas par iespējamu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu lielā apmērā, izmantojot ārvalstīs reģistrētā komersanta *Produktch Engineering AG* Latvijas bankas kontus, 2018. gada 3. oktobrī tika uzsākts kriminālprocess, kas vēl aizvien ir pirmstiesas stadijā. Minētajā kriminālprocesā ārvalstīs reģistrētā komersanta *Produktch Engineering AG* naudas līdzekļiem tika uzlikts arests. Savukārt 2021. gada 7. maijā procesa virzītājs attiecībā uz šiem arestētajiem naudas līdzekļiem pieņēma lēmumu par procesa par noziedzīgi iegūtu mantu uzsākšanu un materiālu par noziedzīgi iegūtu mantu nodošanu izlemšanai tiesai. Ar Ekonomisko lietu tiesas 2021. gada 16. jūlija lēmumu ārvalstīs reģistrētā komersanta *Produktch Engineering AG* naudas līdzekļi tika atzīti par tādiem, kas nav noziedzīgi iegūti, un process par noziedzīgi iegūtu mantu tika izbeigts.

Par minēto lēmumu procesa virzītājs iesniedzis sūdzību, bet prokurors – protestu. Izskatot procesa virzītāja sūdzību un prokurora protestu, Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija 2021. gada 19. oktobrī nolēma atzīt naudas līdzekļus par noziedzīgi iegūtiem, tos konfiscēt un ieskaitīt valsts budžetā.

Pieteikuma iesniedzējs BBP ir Uzbekistānas pilsonis. Pēc Krimināllikuma 195. panta trešās daļas par iespējamu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu lielā apmērā, izmantojot BBP Latvijas bankas kontus, 2020. gada 2. septembrī tika uzsākts kriminālprocess, kas vēl aizvien ir pirmstiesas stadijā. Minētajā kriminālprocesā BBP finanšu līdzekļiem tika uzlikts arests. Savukārt 2021. gada 12. maijā procesa virzītājs attiecībā uz šiem arestētajiem finanšu līdzekļiem pieņēma lēmumu par procesa par noziedzīgi iegūtu mantu uzsākšanu un materiālu par noziedzīgi iegūtu mantu nodošanu izlemšanai tiesai. Ar Ekonomisko lietu tiesas 2021. gada 19. jūlija lēmumu BBP finanšu līdzekļi tika atzīti par tādiem, kas nav noziedzīgi iegūti, un process par noziedzīgi iegūtu mantu tika izbeigts. Par minēto lēmumu prokurors iesniedzis protestu. Izskatot prokurora protestu, Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija 2021. gada 30. augustā nolēma atzīt finanšu līdzekļus par noziedzīgi iegūtiem, tos konfiscēt un ieskaitīt valsts budžetā.

Polaris Consulting Ltd ir Belizā reģistrēts komersants. Pēc Krimināllikuma 195. panta trešās daļas par iespējamu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu lielā apmērā, izmantojot ārvalstīs reģistrētā komersanta *Polaris Consulting Ltd* Latvijas bankas kontus, 2019. gada 13. novembrī tika uzsākts kriminālprocess, kas vēl aizvien ir pirmstiesas stadijā. Minētajā kriminālprocesā ārvalstīs reģistrētā komersanta *Polaris Consulting Ltd* naudas līdzekļiem tika uzlikts arests. Savukārt 2021. gada 13. aprīlī procesa virzītājs attiecībā uz šiem arestētajiem naudas līdzekļiem pieņēma lēmumu par procesa par noziedzīgi iegūtu mantu uzsākšanu un materiālu par noziedzīgi iegūtu mantu nodošanu izlemšanai tiesai. Ar Ekonomisko lietu tiesas 2021. gada 21. jūnija lēmumu ārvalstīs reģistrētā komersanta *Polaris Consulting Ltd* naudas līdzekļi daļā tika atzīti par noziedzīgi iegūtiem un konfiscēti valsts labā, bet pārējā daļā process par noziedzīgi iegūtu mantu tika izbeigts. Par minēto lēmumu daļā, ar kuru process par noziedzīgi iegūtu mantu tika izbeigts, procesa virzītājs iesniedzis sūdzību. Izskatot procesa virzītāja sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija 2021. gada 1. septembrī nolēma atzīt naudas līdzekļus par noziedzīgi iegūtiem, tos konfiscēt un ieskaitīt valsts budžetā.

Tādējādi vienā no minētajiem procesiem par noziedzīgi iegūtu mantu daļa mantas par noziedzīgi iegūtu un konfiscējamu tika atzīta jau ar pirmās instances tiesas lēmumu, bet atlikusī daļa mantas – ar apgabaltiesas lēmumu. Savukārt pārējos procesos manta par noziedzīgi iegūtu atzīta un konfiscēta vienīgi ar apgabaltiesas lēmumu. Saskaņā ar apstrīdēto normu minētie apgabaltiesas lēmumi nav pārsūdzami.

3.2. Pieteikumu iesniedzēji uzskata, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, jo liedz apgabaltiesas lēmumu pārsūdzēt kasācijas kārtībā. Tādējādi ar apstrīdēto normu Pieteikumu iesniedzējiem esot liegta iespēja pārbaudīt, vai apgabaltiesa, pieņemot lēmumu par mantas konfiskāciju, ir ievērojusi procesuālās tiesību normas un pareizi piemērojusi materiālās tiesību normas. Pēc Pieteikumu iesniedzēju ieskata, tas esot jo īpaši svarīgi gadījumos, kad pirmās instances tiesa ir izbeigusi procesu par noziedzīgi iegūtu mantu, bet lēmums par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu un tās konfiskāciju tiek pieņemts vienīgi apgabaltiesā, izskatot sūdzību vai protestu. Pieteikumu iesniedzēji uzskata, ka kriminālprocesā radušos mantisko jautājumu savlaicīgu un uz procesa ekonomijas interesēm vērstu atrisināšanu esot iespējams nodrošināt arī citādi, piemēram, paredzot kasācijas instanci procesā par noziedzīgi iegūtu mantu un nosakot sūdzības izskatīšanas termiņus vai arī sašaurinot apgabaltiesas kompetenci un nosakot, ka apgabaltiesa var atstāt negrozītu pirmās instances tiesas lēmumu vai to atcelt un nodot jautājumu par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu jaunai izskatīšanai pirmās instances tiesā. Neesot pieļaujams tas, ka procesuālās ekonomijas princips prevalē pār citiem principiem, turklāt šis princips nedrīkstot nesamērīgi ierobežot personas tiesības uz taisnīgu tiesu.

Pieteikumu iesniedzēji uzskata, ka uz visiem Kriminālprocesa likuma 59. nodaļā noteiktajā kārtībā uzsāktajiem procesiem ir attiecināma Direktīva 2014/42 atbilstoši tās 4. panta 2. punktam un tādēļ šajos procesos personām, kuru manta tikusi konfiscēta, pienākas Direktīvas 2014/42 8. pantā paredzētie aizsargpasākumi. Direktīvas 2014/42 4. panta 2. punktā lietotais vārds „vismaz” nepārprotami norādot uz to, ka „aizdomās turētās vai apsūdzētās personas slimība vai bēguļošana” ir tikai viens no gadījumiem, kad iespējama konfiskācija bez notiesājoša sprieduma, un šajā normā neesot ietverts izsmelošs attiecīgo gadījumu uzskaitījums. Direktīvas 2014/42 tvērumā ietilpstot arī citi gadījumi, kad „objektīvu iemeslu dēļ krimināllietas nodošana tiesai tuvākajā laikā (saprātīgā laika periodā) nav iespējama vai tas var radīt būtiskus

neattaisnotus izdevumus”, kā tas noteikts Kriminālprocesa likuma 626. panta pirmajā daļā. Savukārt Direktīvas 2014/42 8. panta 6. punkta otrajā teikumā noteiktā garantija, kas paredz efektīvu iespēju pārsūdzēt tiesā konfiskācijas rīkojumu, esot atzīstama par obligātu prasību, un šai garantijai vajagot būt personai nodrošinātai jebkurā gadījumā, kad tās īpašums tiek konfiscēts. Tā kā pamatā Pieteikumu iesniedzēju manta atzīta par noziedzīgi iegūtu un konfiscēta vienīgi ar apgabaltiesas lēmumu, tad attiecīgie lēmumi esot uzskatāmi par „konfiskācijas rīkojumu” Direktīvas 2014/42 izpratnē.

Pieteikumu iesniedzēji vērs uzmanību uz to, ka atšķirībā no Eiropas Savienības Tiesas 2021. gada 28. oktobra spriedumā lietā C-319/19 vērtētā Bulgārijas tiesiskā regulējuma Latvijā process par noziedzīgu iegūtu mantu nav civiltiesisks, bet tiek ierosināts, pamatojoties uz krimināllietā esošo pierādījumu kopuma, pirms noziedzīga nodarījuma konstatēšanas un personas atzīšanas par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā. Tādējādi Latvijā konfiskācijas piemērošana esot saistīta ar noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, jo process par noziedzīgi iegūtu mantu balstoties pierādījumos, kas izdalīti no pamata kriminālprocesa.

Pieteikumu iesniedzēji lūdz Satversmes tiesu vērsties Eiropas Savienības Tiesā ar jautājumiem par to, vai Harta, Direktīva 2014/42 un Pamatlēmums 2005/212 ir piemērojami Kriminālprocesa likuma 59. nodaļā noteiktajā kārtībā uzsāktiem procesiem par noziedzīgi iegūtu mantu un vai minētie Eiropas Savienības tiesību akti pieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, kas neparedz iespēju pārsūdzēt apgabaltiesas lēmumu, lai gan tas lietā ir pirmais lēmums, ar kuru manta atzīta par noziedzīgi iegūtu un konfiscējamu.

4. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeima – uzskata, ka apstrīdētā norma atbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.

Tā kā process par noziedzīgi iegūtu mantu esot izņēmums no kārtības, kādā mantiskie jautājumi tiek risināti pamata kriminālprocesā, šādu procesu varot regulēt atšķirīgi noteikumi, kas vērsti uz ātru un efektīvu tā mērķa sasniegšanu. Apstrīdētajā normā ietvertais regulējums esot viens no līdzekļiem, ar kuriem tiekot panākta mantisko jautājumu ātra un efektīva atrisināšana. Proti, kriminālprocesuālais regulējums attiecībā uz procesu par noziedzīgi iegūtu mantu esot veidots tādējādi, ka jautājumu par to, vai manta ir noziedzīgi iegūta un konfiscējama, iespējams skatīt divās tiesu instancēs un katrā no tām ir patstāvīgi

pārbaudāma mantas izcelsme, izvērtējot lietas pamatā esošos faktiskos apstākļus un juridiskos jautājumus.

Turklāt ne no Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6. panta, ne Satversmes 92. panta pirmā teikuma neizrietot ne prasība ieviest kasācijas instanci Kriminālprocesa likuma 59. nodaļā regulētiem un jau uzsāktiem procesiem par noziedzīgi iegūtu mantu, ne arī prasība nodrošināt iespēju pārsūdzēt apgabaltiesas lēmumu, ar kuru manta atzīta par noziedzīgi iegūtu un konfiscējamu, ja tā par tādu atzīta pēc personai labvēlīga pirmās instances tiesas lēmuma, proti, tāda lēmuma, ar kuru process par noziedzīgi iegūtu mantu izbeigts. Valstij esot rīcības brīvība noteikt pārsūdzības instances un kārtību atkarībā no lietu veida. Tādējādi tas, vai procesā par noziedzīgi iegūtu mantu ir paredzēta kasācijas instance, kura izvērtē tikai jautājumus par materiālo un procesuālo normu piemērošanas pareizību, esot ne tik daudz tiesību jautājums, bet drīzāk gan lietderības jautājums, kas jāizlemj likumdevējam.

II. Latvijas tiesiskais regulējums

5. Satversmes 92. panta pirmais teikums nosaka: „Ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā.”

6. Krimināllikuma VIII² nodaļā „Mantas īpašā konfiskācija” ir ietverts 70.¹⁰ pants, kas nosaka: „Mantas īpašā konfiskācija ir noziedzīgi iegūtas mantas vai noziedzīga nodarījuma izdarīšanas priekšmeta, vai ar noziedzīgu nodarījumu saistītas mantas piespiedu bezatlīdzības atsavināšana valsts īpašumā. Mantas īpašā konfiskācija nav kriminālsods.”

Atbilstoši Krimināllikuma 70.¹¹ panta pirmajai daļai noziedzīgi iegūta manta ir jebkāds ekonomisks labums, kas personas īpašumā vai valdījumā tieši vai netieši nonācis noziedzīga nodarījuma izdarīšanas rezultātā.

Krimināllikuma 70.¹³ panta pirmā daļa nosaka: „Ar noziedzīgu nodarījumu saistīta manta ir apgrozībā aizliegtas lietas vai lietas, kuru izcelsme vai piederība konkrētajā krimināllietā nav noskaidrota, vai tāda noziedzīgu nodarījumu izdarījušai personai piederīga manta, kas sakarā ar izdarīto noziedzīgo nodarījumu nav atstājama personas īpašumā.”

Konfiskācijas procesuālo kārtību nosaka Kriminālprocesa likums. Kriminālprocesa likuma 626. pants nosaka:

„(1) Izmeklētājam ar uzraugošā prokurora piekrišanu vai prokuroram ir tiesības pirmstiesas kriminālprocesā radušos mantisko jautājumu savlaicīgas atrisināšanas un procesa ekonomijas interesēs izdalīt no krimināllietas materiālus par noziedzīgi iegūtu mantu un uzsākt procesu, ja pastāv šādi nosacījumi:

1) pierādījumu kopums dod pamatu uzskatīt, ka manta, kura izņemta vai kurai uzlikts arests, ir noziedzīgi iegūta vai saistīta ar noziedzīgu nodarījumu;

2) objektīvu iemeslu dēļ krimināllietas nodošana tiesai tuvākajā laikā (saprātīgā laika periodā) nav iespējama vai tas var radīt būtiskus neattaisnotus izdevumus.

(2) Izmeklētājam ar uzraugošā prokurora piekrišanu ir tiesības, izbeidzot kriminālprocesu uz personu nereabilitējoša pamata, izdalīt no krimināllietas materiālus par noziedzīgi iegūtu mantu un uzsākt procesu.

(3) Prokuroram ir tiesības, izbeidzot kriminālprocesu uz personu nereabilitējoša pamata, izdalīt no krimināllietas materiālus par tādas mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu, uz kuru tiesības reģistrētas publiskajā reģistrā un šīs tiesības noziedzīgā nodarījuma rezultātā reģistrā ir grozītas, un uzsākt procesu.”

Attiecībā uz Kriminālprocesa likuma 626. panta otro un trešo daļu norādāms, ka personu nereabilitējoši apstākļi noteikti Kriminālprocesa likuma 380. pantā. Saskaņā ar minēto regulējumu persona netiek reabilitēta, ja, piemēram, kriminālprocesu izbeidz sakarā ar noilgumu, amnestijas aktu, personas nāvi vai izlīgumu, kā arī gadījumos, kad persona palīdzējusi atklāt noziegumu, izdarīts maznozīmīgs noziedzīgs nodarījums, prokurors izbeidzis kriminālprocesu, nosacīti atbrīvojot personu no kriminālatbildības vai nosakot personai sodu, persona noziedzīgu nodarījumu izdarījusi, būdama nepieskaitāmības stāvoklī, vai persona saslīmusi ar psihiskiem traucējumiem pēc noziedzīga nodarījuma izdarīšanas.

Kriminālprocesa likuma 627. panta pirmā, otrā un trešā daļa nosaka:

„(1) Procesa virzītājs, pastāvot šā likuma 626. pantā minētajiem nosacījumiem, pieņem lēmumu uzsākt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu un nodot materiālus par noziedzīgi iegūtu mantu izlemšanai tiesai.

(2) Lēmumā procesa virzītājs norāda:

1) ziņas par faktiem, kas pamato mantas saistību ar noziedzīgu nodarījumu vai mantas noziedzīgo izcelsmi, kā arī to, kādi lietas materiāli

pamato šādu ziņu esību un tiek izdalīti no izmeklēšanā esošās krimināllietas par noziedzīgu nodarījumu;

- 2) kuras personas ir saistītas ar konkrēto mantu;
- 3) kādu rīcību ar noziedzīgi iegūtu mantu viņš ierosina;
- 4) cietušo, ja tāds ir.

(3) Lēmumu un tam pievienotos materiālus nosūta rajona (pilsētas) tiesai.” Savukārt atbilstoši Kriminālprocesa likuma 627. panta ceturtajai daļai procesa par noziedzīgi iegūtu mantu lietā esošie materiāli ir izmeklēšanas noslēpums.

Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 628. pantu ar mantu saistītā persona ir persona, pie kuras manta tika izņemta vai kuras mantai tika uzlikts arests, ja šādas personas attiecīgajā kriminālprocesā ir, vai arī cita persona, kurai ir tiesības uz konkrēto mantu (turpmāk arī – ar mantu saistītā persona).

Atbilstoši Kriminālprocesa likuma 629. panta otrajai daļai tiesas sēdei jānotiek 10 dienu laikā pēc procesa virzītāja lēmuma saņemšanas tiesā. Savukārt atbilstoši Kriminālprocesa likuma 629. panta sestajai daļai tiesa sastāda lēmumu ne vēlāk kā 10 dienu laikā.

Kriminālprocesa likuma 630. panta pirmā daļa nosaka: „Izskatot materiālus par noziedzīgi iegūtu mantu, tiesai jāizlemj: 1) vai manta ir noziedzīgi iegūta vai saistīta ar noziedzīgu nodarījumu; 2) vai ir zināms mantas īpašnieks vai likumīgais valdītājs; 3) vai kādai personai ir likumīgas tiesības uz mantu; 4) rīcība ar noziedzīgi iegūtu mantu.” Savukārt šā panta otrā daļa nosaka: „Ja tiesa atzīst, ka mantas saistība ar noziedzīgu nodarījumu nav pierādīta vai mantas izcelsme nav noziedzīga, tā pieņem lēmumu izbeigt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu.”

Kriminālprocesa likuma 631. panta pirmā daļa nosaka: „Tiesas lēmumu 10 dienu laikā var pārsūdzēt apgabaltiesā, sūdzību vai protestu iesniedzot rajona (pilsētas) tiesā”, bet trešā daļa: „Izskatot sūdzību vai protestu, tiesa var atcelt rajona (pilsētas) tiesas lēmumu un pieņemt šā likuma 630. pantā minēto lēmumu. Lēmums nav pārsūdzams.”

Ar 2022. gada 3. novembra grozījumiem Kriminālprocesa likumā tā 630. pants papildināts ar vēl vienu procesa par noziedzīgi iegūtu mantu izbeigšanas pamatu. Proti, saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 630. panta ceturto daļu gadījumā, ja krimināllieta, no kuras izdalīti materiāli, nodota tiesai, tiesa pieņem lēmumu izbeigt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu. Savukārt Kriminālprocesa 631. pants papildināts ar ceturto daļu, kas nosaka: „Izskatot sūdzību vai protestu, tiesa atceļ rajona (pilsētas) tiesas lēmumu un nosūta

materiālus jaunai izskatīšanai, ja konstatē kādu šā likuma pārkāpumu, kuru tiesa pati nevar novērst. Lēmums nav pārsūdzams.”

III. Eiropas Savienības tiesiskais regulējums

7. Hartas 47. panta pirmā daļa un otrās daļas pirmais teikums nosaka:

„Ikvienai personai, kuras tiesības un brīvības, kas garantētas Savienības tiesībās, tikušas pārkāptas, ir tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību, ievērojot nosacījumus, kuri paredzēti šajā pantā.

Ikvienai personai ir tiesības uz taisnīgu, atklātu un laikus veiktu lietas izskatīšanu neatkarīgā un objektīvā, tiesību aktos noteiktā tiesā. [..]”

8. Attiecībā uz Direktīvas 2014/42 mērķiem tās preambulā noteikts:

„(9) Šīs direktīvas mērķis ir grozīt un paplašināt Pamatlēmumu 2001/500/TI un 2005/212/TI noteikumus. Attiecībā uz dalībvalstīm, kam šī direktīva ir saistoša, minētie pamatlēmumi būtu daļēji jāaizstāj.

[..]

(15) Ņemot vērā galīgu notiesājošu spriedumu par noziedzīgu nodarījumu, vajadzētu būt iespējai konfiscēt nozieguma rīkus un noziedzīgi iegūtus līdzekļus vai īpašumu, kura vērtība atbilst šādiem nozieguma rīkiem vai noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem. Šāds galīgs notiesājošs spriedums var tikt pieņemts arī *in absentia* tiesas procesā. Ja konfiskācija nav iespējama, pamatojoties uz galīgu notiesājošu spriedumu, tomēr joprojām vajadzētu būt iespējai noteiktos apstākļos konfiscēt nozieguma rīkus un noziedzīgi iegūtus līdzekļus, vismaz aizdomās turētās vai apsūdzētās personas slimības vai bēgulošanas gadījumos. Tomēr šādos slimības vai bēgulošanas gadījumos šā pienākuma izpildei pietiktu ar to, ka dalībvalstīs pastāv *in absentia* tiesas process. Ja aizdomās turētā vai apsūdzētā persona bēgulo, dalībvalstīm būtu jāveic visi atbilstīgie pasākumi un tās var prasīt, lai attiecīgā persona tiktu izsaukta uz konfiskācijas procedūru vai informēta par to.

[..]

(22) Šī direktīva paredz minimālos noteikumus. Tas neliedz dalībvalstīm savos valsts tiesību aktos paredzēt plašākas pilnvaras, tostarp, piemēram, saistībā ar to noteikumiem par pierādījumiem.

[..]”

9. Saskaņā ar Direktīvas 2014/42 1. panta 1. punktu šajā direktīvā ir noteikts noteikumu minimums, kas attiecas uz īpašuma iesaldēšanu, ņemot vērā tā iespējamu vēlāku konfiskāciju, un uz īpašuma konfiskāciju krimināllietās.

Atbilstoši Direktīvas 2014/42 2. panta 4. punktam šajā direktīvā „konfiskācija” ir definēta kā īpašuma galīga atņemšana, ko tiesa norīkojusi saistībā ar noziedzīgu nodarījumu.

Direktīvas 2014/42 4. pants nosaka:

„1. Dalībvalstis veic nepieciešamos pasākumus, kuri ļauj pilnībā vai daļēji konfiscēt nozieguma rīkus un noziedzīgi iegūtus līdzekļus vai īpašumu, kura vērtība atbilst šādu nozieguma rīku vai noziedzīgi iegūtu līdzekļu vērtībai, ņemot vērā galīgu notiesājošu spriedumu par noziedzīgu nodarījumu, kas var tikt pieņemts arī *in absentia* tiesas procesā.

2. Ja konfiskācija, pamatojoties uz 1. pantu, nav iespējama, vismaz tad, ja tas nav iespējams aizdomās turētās vai apsūdzētās personas slimības vai bēgulošanas dēļ, dalībvalstis veic nepieciešamos pasākumus, kuri ļauj konfiscēt nozieguma rīkus un noziedzīgi iegūtus līdzekļus gadījumos, kad ir ierosināta krimināllieta par noziedzīgu nodarījumu, kas var būt par pamatu ekonomiska labuma tiešai vai netiešai ieguvei, un šādā kriminālprocesā varētu pieņemt notiesājošu spriedumu, ja aizdomās turētā vai apsūdzētā persona būtu varējusi stāties tiesas priekšā.”

Saskaņā ar Direktīvas 2014/42 8. panta 1. punktu dalībvalstis veic nepieciešamos pasākumus ar mērķi nodrošināt personām, kuras skar šajā direktīvā noteiktie pasākumi, tiesības uz efektīviem aizsardzības līdzekļiem un taisnīgu tiesu, lai saglabātu šo personu tiesības. Savukārt šā panta 6. punkts nosaka: „Dalībvalstis veic nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu, ka ikviens konfiskācijas rīkojums tiek pamatots un ka rīkojums tiek paziņots iesaistītajai personai. Dalībvalstis nodrošina personai, pret kuru tiek vērsta konfiskācija, efektīvu iespēju pārsūdzēt tiesā konfiskācijas rīkojumu.”

10. Pamatlēmuma 2005/212 preambulas 10. punkts nosaka:

„Šā pamatlēmuma mērķis ir nodrošināt, lai visās dalībvalstīs būtu efektīvi likumi, kas reglamentē noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskāciju, *inter alia* attiecībā uz pierādīšanas pienākumu, kas attiecas uz tādas personas īpašumā esošu aktīvu avotu, kura ir notiesāta par nodarījumu, kas saistīts ar organizētu noziedzību. Šis pamatlēmums ir saistīts ar Dānijas tajā pašā laikā iesniegtu

projektu pamatlēmumam par to, lai Eiropas Savienībā savstarpēji atzītu lēmumus par noziedzīgi iegūto līdzekļu konfiskāciju un iegūto aktīvu sadali.”

Atbilstoši Pamatlēmuma 2005/212 1. pantā definētajam šajā pamatlēmumā „konfiskācija” ir pēc tiesvedības par noziedzīgu nodarījumu vai noziedzīgiem nodarījumiem tiesas uzlikts sods vai pasākums, kas beidzas ar galīgu īpašuma atņemšanu.

Pamatlēmuma 2005/212 2. pants nosaka:

„1. Katra dalībvalsts veic pasākumus, kas vajadzīgi, lai tā varētu pilnībā vai daļēji konfiscēt nozieguma rīkus un līdzekļus, kas iegūti no noziedzīgiem nodarījumiem, par kuriem sods ir brīvības atņemšana uz laiku, kas ilgāks par vienu gadu, vai arī konfiscēt īpašumu, kura vērtība atbilst šādu līdzekļu vērtībai.

2. Attiecībā uz nodarījumiem nodokļu jomā, lai noziegumu izdarītājiem liegtu iespēju izmantot noziedzīgi iegūtus līdzekļus, dalībvalstis var izmantot procedūras, kas nav kriminālprocesī.”

Atbilstoši Pamatlēmuma 2005/212 4. pantam katra dalībvalsts veic pasākumus, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu to, ka ieinteresētajām pusēm, ko skar Pamatlēmuma 2005/212 2. un 3. pantā paredzētie pasākumi, ir pieejami efektīvi tiesiskas aizsardzības līdzekļi, lai sargātu to tiesības.

IV. Iemesli, kuru dēļ Satversmes tiesai ir šaubas par Hartas, Direktīvas 2014/42 un Pamatlēmuma 2005/212 interpretāciju

11. Ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 267. pantu ir noteikta Satversmes tiesas un Eiropas Savienības Tiesas sadarbības procedūra, kurā Eiropas Savienības Tiesa sniedz Satversmes tiesai noderīgu atbildi, kas ļautu tai atrisināt konkrēto konstitucionālo sūdzību.

Šīs sadarbības ietvaros Satversmes tiesa ir cieši iesaistīta Eiropas Savienības tiesību pareizā piemērošanā un vienveidīgā interpretēšanā, kā arī ar šo tiesību sistēmu privātpersonām piešķirto tiesību aizsardzībā (*sk. Eiropas Savienības Tiesas 2011. gada 8. marta atzinuma 1/09 (Nolīguma projekts par Eiropas un Kopienas Patentu tiesu) 84. punktu*).

Tādējādi Satversmes tiesa turpmāk norādīs iemeslus, kas pamato nepieciešamību pieņemt lēmumu par jautājumu uzdošanu Eiropas Savienības Tiesai prejudiciāla nolēmuma pieņemšanai.

12. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka, noskaidrojot nacionālo tiesību normu saturu un piemērojot tās, ir jāņem vērā demokrātiju stiprinošās Eiropas Savienības tiesību normas un Eiropas Savienības Tiesas judikatūrā nostiprinātā to interpretācija (*sal. sk. Satversmes tiesas 2020. gada 11. jūnija sprieduma lietā Nr. 2019-12-01 23.1. punktu*).

Apstrīdētā norma ir daļa no procesa par noziedzīgi iegūtu mantu tiesiskā regulējuma. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka procesā par noziedzīgi iegūtu mantu uz ar mantu saistītajām personām ir attiecināmas Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietvertās tiesību uz taisnīgu tiesu garantijas (*sal. sk. Satversmes tiesas 2017. gada 23. maija sprieduma lietā Nr. 2016-13-01 10. punktu*). Jēdziens „taisnīga tiesa” ietver divus aspektus, proti, „taisnīga tiesa” kā neatkarīga tiesu varas institūcija, kas izskata lietu, un „taisnīga tiesa” kā pienācīgs, tiesiskai valstij atbilstošs process, kurā lieta tiek izskatīta. Taisnīga tiesa kā pienācīgs, tiesiskai valstij atbilstošs tiesas process aptver vairākus elementus – savstarpēji saistītas tiesības. Tajā ietilpst arī tiesības uz pārsūdzību (*sal. sk. Satversmes tiesas 2017. gada 8. marta sprieduma lietā Nr. 2016-07-01 28.1. punktu*).

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka Satversmes 92. panta pirmais teikums neparedz valstij pienākumu visās lietu kategorijās noteikt personai tiesības pārsūdzēt tiesas nolēmumu kasācijas kārtībā (*sk. Satversmes tiesas 2013. gada 21. oktobra sprieduma lietā Nr. 2013-02-01 10.2. punktu*). Tomēr valstij ir pienākums izveidot tādu tiesību sistēmu un noteikt tādu tiesas nolēmumu pārsūdzības kārtību, lai personas varētu efektīvi aizsargāt savas tiesības un likumīgās intereses (*sk. Satversmes tiesas 2014. gada 9. janvāra sprieduma lietā Nr. 2013-08-01 13. punktu*).

Arī procesā par noziedzīgi iegūtu mantu valstij ir pozitīvs pienākums nodrošināt tiesības uz taisnīgu tiesu tā, lai tiktu paredzēta efektīva tiesību aizsardzība. Tas vienlaikus nozīmē valsts pienākumu nodrošināt personai arī procesuālās garantijas aizstāvēt tās īpašuma tiesības, lai sevišķajā procesā lieta pēc būtības tiktu izlemta, ievērojot personas tiesības uz taisnīgu tiesu (*sk. Satversmes tiesas 2017. gada 23. maija sprieduma lietā Nr. 2016-13-01 13. punktu*).

Lai lietā Nr. 2021-44-01 noskaidrotu, vai apstrīdētā norma atbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, Satversmes tiesai ir jāpārbauda, vai šī norma ar mantu saistītajai personai nodrošina efektīvu iespēju aizstāvēt savas īpašuma tiesības. Proti, Satversmes tiesai jāizvērtē, vai likumdevējs bija tiesīgs pieņemt tādu tiesisko regulējumu, kas neparedz iespēju pārsūdzēt apgabaltiesas

lēmumu, lai gan tas lietā ir pirmais lēmums, ar kuru manta atzīta par noziedzīgi iegūtu un konfiscējamu. Ņemot vērā to, ka apstrīdētā norma ir daļa no procesa par noziedzīgi iegūtas mantas konfiskāciju tiesiskā regulējuma, šajā izvērtējumā nozīme ir Hartas 47. pantam, kā arī Direktīvai 2014/42 un Pamatlēmumam 2005/212.

13. Pēc Satversmes tiesas ieskata, nodarījumi, saistībā ar kuriem uzsākti kriminālprocesi, no kuriem izdalīti procesi par noziedzīgi iegūtu mantu, pieder pie tiem nodarījumiem, uz kuriem attiecas Direktīvas 2014/42 3. pantā norādītie tiesību akti, un tātad tie ietilpst šīs direktīvas materiālās piemērošanas jomā (*sk. šā lēmuma 3.1. punktu un, piemēram, Direktīvas 2014/42 3. panta „d” punktu*). Tāpat jānorāda, ka Krimināllikuma 195. panta trešā daļa, pēc kuras uzsākti kriminālprocesi, no kuriem izdalīti procesi par noziedzīgi iegūtu mantu, paredz kriminālsodu – brīvības atņemšanu uz laiku no trim līdz divpadsmit gadiem (*sk. Pamatlēmuma 2005/212 2. panta 1. punktu*).

Eiropas Savienības Tiesa ir norādījusi, ka Direktīva 2014/42 – tāpat kā tajā minētais Pamatlēmums 2005/212, kura normas atbilstoši minētās direktīvas preambulas 9. punktam ar to ir paredzēts paplašināt, – ir tiesību akts, ar kuru dalībvalstīm uzlikts pienākums ieviest kopēju noteikumu minimumu attiecībā uz nozieguma rīku un noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskāciju, lai atvieglotu kriminālprocesa ietvaros tiesas izdotu konfiskācijas rīkojumu savstarpējo atzīšanu. Direktīva 2014/42 nereglamentē nozieguma rīku un noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskāciju, ko kāda dalībvalsts tiesa uzdevusi veikt tādā procedūrā, kura neattiecas uz viena vai vairāku noziedzīgu nodarījumu konstatēšanu, vai uzreiz pēc tās. Proti, uz šādu konfiskāciju neattiecas šajā direktīvā saskaņā ar tās 1. panta 1. punktu paredzētie minimālie noteikumi, un tās tiesiskais regulējums tātad ietilpst minētās direktīvas 22. apsvērumā norādītajā dalībvalstu kompetencē paredzēt plašākas pilnvaras savos valsts tiesību aktos (*sk. Eiropas Savienības Tiesas 2020. gada 19. marta sprieduma lietā C-234/18 „Agro in 2001” 56.–57. punktu un 2021. gada 28. oktobra sprieduma lietā C-319/19 „Komisia za protivodeystvie na koruptsiyata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imushtestvo” 36.–37. un 41. punktu*).

Līdz ar to Satversmes tiesai ir jāizvērtē, vai Direktīva 2014/42 – tāpat kā tajā minētais Pamatlēmums 2005/212 – var tikt attiecināta uz tādu tiesisko regulējumu, kāds ietverts Kriminālprocesa likuma 59. nodaļā.

13.1. Atbilstoši Latvijas tiesiskajam regulējumam lēmumu par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu un attiecīgi par tās konfiskāciju var pieņemt Kriminālprocesa likuma 59. nodaļā noteiktajā kārtībā prokurors, pabeidzot kriminālprocesu, vai tiesa līdz ar galīgo nolēmumu krimināllietā, izskatot lietu pēc būtības (*sal. sk. Satversmes tiesas 2022. gada 23. maija sprieduma lietā Nr. 2021-18-01 26.1. punktu*). Lietā Nr. 2021-44-01 apstrīdētā norma attiecas uz Kriminālprocesa likuma 59. nodaļā noteikto kārtību, kādā manta ar tiesas nolēmumu tiek atzīta par noziedzīgi iegūtu. Proti, tiesas nolēmums tiek pieņemts atsevišķā procesā par noziedzīgi iegūtu mantu pirms tiesas galīgā nolēmuma krimināllietā.

Likumdevēja mērķis, izdalot mantisko jautājumu vērtēšanu sevišķā procesā, bija nodrošināt kriminālprocesā radušos mantisko jautājumu savlaicīgu un uz procesa ekonomijas interesēm vērstu atrisināšanu. Process par noziedzīgi iegūtu mantu ir atsevišķs un nošķirts process, kura ietvaros tiesa vērtē tikai vienu lietā radušos jautājumu – mantisko jautājumu (*sal. sk. Satversmes tiesas 2017. gada 11. oktobra sprieduma lietā Nr. 2017-10-01 20.1. un 20.2. punktu*). Proti, procesam par noziedzīgi iegūtu mantu raksturīgs tas, ka šajā procesā netiek noskaidrota personas vaina, bet gan tiek lemts par mantas noziedzīgo izcelsmi vai saistību ar noziedzīgu nodarījumu. Kriminālprocesa likuma 59. nodaļā paredzētais process par noziedzīgi iegūtu mantu atbilst Latvijas tiesību doktrīnā atzītajam šāda sevišķā procesa apzīmējumam „process par lietu” (*process in rem*) (*sal. sk. Satversmes tiesas 2022. gada 23. maija sprieduma lietā Nr. 2021-18-01 26.1. punktu*). Arī Latvijas tiesu praksē norādīts, ka procesā par noziedzīgi iegūtu mantu ir jāvērtē mantas izcelsme un tas, vai pastāv nosacījumi šīs mantas atzīšanai par noziedzīgi iegūtu, nevis tas, vai persona ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu (*sk., piemēram, Rīgas apgabaltiesas 2021. gada 21. maija lēmumu lietā Nr. 11816005518*).

Satversmes tiesa savā judikatūrā atzinusi, ka process par noziedzīgi iegūtu mantu var tikt uzsākts tikai tad, ja pastāv Kriminālprocesa likuma 626. pantā minētie nosacījumi, proti: 1) pierādījumu kopums dod pamatu uzskatīt, ka manta, kura izņemta vai kurai uzlikts arests, ir noziedzīgi iegūta vai saistīta ar noziedzīgu nodarījumu; 2) objektīvu iemeslu dēļ krimināllietas nodošana tiesai tuvākajā laikā (saprātīgā laika periodā) nav iespējama vai tas var radīt būtiskus neattaisnotus izdevumus. Turklāt šajā procesā mantiskie jautājumi tiek izlemti galīgi. Ja pirmstiesas kriminālprocesā ir ietilpis process par noziedzīgi iegūtu mantu un tā ietvaros tiesa ir atzinusi mantu par noziedzīgi iegūtu, tad tiesa

pamata kriminālprocesā vairs nelemj par rīcību ar noziedzīgi iegūtu mantu. Tas ir viens no veidiem, kādos galīgi tiek izlemts jautājums par noziedzīgi iegūtu mantu (sk. *Satversmes tiesas 2017. gada 11. oktobra sprieduma lietā Nr. 2017-10-01 20.1. punktu*).

Līdz ar to atbilstoši Latvijas tiesiskajam regulējumam procesā par noziedzīgi iegūtu mantu netiek vērtēta personas vaina un šis process nav balstīts uz notiesājošu spriedumu. Likumdevējs ir paredzējis iespēju izdalīt no kriminālprocesa mantisko jautājumu vērtēšanu sevišķā procesā, kas pēc būtības nav atkarīgs no izmeklēšanā esošās krimināllietas par noziedzīgu nodarījumu un tās iznākuma.

Tātad Direktīva 2014/42 – tāpat kā tajā minētais Pamatlēmums 2005/212 – varētu tikt interpretēta tādējādi, ka tā neattiecas uz tādu tiesisko regulējumu, kāds ietverts Kriminālprocesa likuma 59. nodaļā, jo attiecīgajā procesā mantas atzīšana par noziedzīgi iegūtu neattiecas uz viena vai vairāku noziedzīgu nodarījumu konstatāciju vai nenotiek uzreiz pēc šādas procedūras. Proti, manta ar tiesas lēmumu tiek atzīta par noziedzīgi iegūtu pirms noziedzīga nodarījuma konstatēšanas un personas atzīšanas par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā.

13.2. Tomēr lietā Nr. 2021-44-01 jāņem vērā, ka, atšķirībā no Eiropas Savienības Tiesas 2020. gada 19. marta spriedumā lietā C-234/18 un 2021. gada 28. oktobra spriedumā lietā C-319/19 vērtētā Bulgārijas tiesiskā regulējuma, Latvijā mantas īpašās konfiskācijas procedūra netiek veikta civilprocesuālā kārtībā.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa, vērtējot to, vai konfiskācija bez notiesājoša sprieduma atbilst sodam Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 7. panta izpratnē, atzina, ka sākotnēji jāņem vērā tas, vai konfiskācija tiek veikta pēc lēmuma, ar kuru persona atzīta par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā. Tomēr šajā vērtējumā nozīme ir arī citiem faktoriem, piemēram, attiecīgās procedūras raksturam, mērķim un konfiskācijas smagumam, kā arī valsts tiesību aktos noteiktajai šīs procedūras būtībai un īstenošanas kārtībai (*sal. sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas Lielās palātas 2018. gada 28. jūnija sprieduma lietā „G.I.E.M. S.r.l. and Others v. Italy”, pieteikums Nr. 1828/06, 211., 223.–225. un 233. punktu*).

Atbilstoši Latvijas tiesiskajam regulējumam procesā par noziedzīgi iegūtu mantu no izmeklēšanā esošās krimināllietas par noziedzīgu nodarījumu tiek izdalīti tie materiāli, kas pamato mantas saistību ar noziedzīgu nodarījumu vai

mantas noziedzīgo izcelsmi (sk. *Kriminālprocesa likuma 626. panta pirmo daļu un 627. panta otrās daļas 1. punktu*). Procesā par noziedzīgi iegūtu mantu lietas dalībniekiem ir tiesības iesniegt pierādījumus (sk., piemēram, *Kriminālprocesa likuma 626. panta pirmo daļu un 627. panta otrās daļas 1. punktu*), tomēr šajā atsevišķajā procesā par noziedzīgi iegūtu mantu secinājumi par mantas saistību ar noziedzīgu nodarījumu vai mantas noziedzīgo izcelsmi ir citstarp pamatoti ar tiem krimināllietas materiāliem, kas savākti pamata kriminālprocesā par noziedzīga nodarījuma konstatēšanu un personas atzīšanu par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā.

Eiropas Savienības Tiesa 2020. gada 19. marta spriedumā lietā C-234/18 un 2021. gada 28. oktobra spriedumā lietā C-319/19 vērtēja Direktīvas 2014/42 piemērošanas jomu atbilstoši tās 4. panta 1. punktam. Tomēr Direktīvas 2014/42 4. panta 2. punktā noteikts, ka atsevišķos gadījumos šī direktīva ir piemērojama arī tad, kad ir ierosināta krimināllietā par noziedzīgu nodarījumu, bet kriminālprocesā nav pieņemts notiesājošs spriedums. Attiecībā uz minēto normu Eiropas Savienības Tiesas judikatūra nav izveidojusies.

No minētās tiesību normas kopsakarā ar Direktīvas 2014/42 2. panta 4. punktu varētu secināt, ka Direktīva 2014/42 noteiktos apstākļos ir piemērojama arī tādai noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskācijas procedūrai, kura neattiecas uz vienu vai vairāku noziedzīgu nodarījumu konstatāciju vai nenotiek uzreiz pēc šādas procedūras, proti, noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskācijai bez notiesājoša sprieduma. Turklāt Direktīvas 2014/42 4. panta 2. punkta teksts citstarp varētu liecināt arī par to, ka tajā norādītie iemesli, kuru dēļ konfiskācija nav iespējama, nav izsmeļoši.

13.3. Tādējādi lietā Nr. 2021-44-01, interpretējot Direktīvu 2014/42 un Pamatlēmumu 2005/212, varētu tikt izdarīti atšķirīgi secinājumi par to, vai Kriminālprocesa likuma 59. nodaļā noteiktā īpašā konfiskācijas procedūra ietilpst Direktīvas 2014/42 preambulas 22. punktā norādītajā dalībvalstu kompetencē un līdz ar to minētie tiesību akti šādai procedūrai nav piemērojami.

Kaut arī Eiropas Savienības Tiesa ir vairākkārt interpretējusi Direktīvas 2014/42 4. panta 1. punktu un Pamatlēmuma 2005/212 2. panta 1. punktu, tostarp saistībā ar valsts tiesisko regulējumu, kurā paredzēta noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskācija bez notiesājoša sprieduma, līdz šim minēto tiesību aktu interpretācija nav sniegta attiecībā uz tādu valsts tiesību aktos paredzētu noziedzīgi iegūtas mantas konfiskāciju, kura netiek veikta civilprocesuālā kārtībā un tiek ierosināta, pamatojoties uz krimināllietā esošo pierādījumu kopuma pirms

noziedzīga nodarījuma konstatēšanas un personas atzīšanas par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā. Kā izriet no šajā lēmumā iepriekš aplūkots Eiropas Savienības Tiesas judikatūras, Direktīvas 2014/42 un Pamatlēmuma 2005/212 interpretācijas un piemērošanas pareizība, ņemot vērā to mērķi uzlabot īpašuma konfiskāciju krimināllietās Eiropas Savienības līmenī, izskatāmajā tiesiskajā un faktiskajā jautājumā nav tik acīmredzama, ka neatstātu vietu nekādām saprātīgām šaubām par minēto tiesību aktu piemērošanas jomu.

13.4. Ja uz tādu noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācijas tiesisko regulējumu, kāds noteikts Kriminālprocesa likuma 59. nodaļā, attiecas Direktīva 2014/42 – tāpat kā tajā minētais Pamatlēmums 2005/212 –, tad dalībvalstīm ir pienākums veikt nepieciešamos pasākumus ar mērķi nodrošināt personām, kuras skar šajā direktīvā noteiktie pasākumi, tiesības uz efektīviem aizsardzības līdzekļiem un taisnīgu tiesu, lai saglabātu šo personu tiesības (*sk. Direktīvas 2014/42 8. panta 1. punktu*).

Direktīvas 2014/42 preambulas 38. punkts nosaka: „Šajā direktīvā ir ievērotas pamattiesības un principi, kas atzīti Hartā un Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā, kā tas interpretēts Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā. Šī direktīva būtu jāīsteno saskaņā ar minētajām tiesībām un principiem. [...]” Saskaņā ar Hartas 47. panta pirmo daļu ikvienai personai, kuras tiesības un brīvības, kas garantētas Savienības tiesībās, tikušas pārkāptas, ir tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību, ievērojot nosacījumus, kuri paredzēti šajā pantā. Hartas 47. pantā paredzētās pamattiesības ir apstiprinātas pašā Direktīvā 2014/42, tostarp tās 8. panta 6. punkta otrajā teikumā, kurā noteikts, ka dalībvalstīm ir jānodrošina personai, pret kuru tiek vērsta konfiskācija, efektīva iespēja pārsūdzēt tiesā konfiskācijas rīkojumu.

Atbilstoši Latvijas tiesiskajam regulējumam procesā par noziedzīgi iegūtu mantu tiesa, izskatot materiālus par noziedzīgi iegūtu mantu, izlemj: 1) vai manta ir noziedzīgi iegūta vai saistīta ar noziedzīgu nodarījumu; 2) vai ir zināms mantas īpašnieks vai likumīgais valdītājs; 3) vai kādai personai ir likumīgas tiesības uz mantu un 4) rīcību ar noziedzīgi iegūtu mantu. Ja tiesa atzīst, ka mantas saistība ar noziedzīgu nodarījumu nav pierādīta vai mantas izcelsme nav noziedzīga, tā pieņem lēmumu izbeigt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu. Savukārt tad, ja tiesa secina, ka mantas saistība ar noziedzīgu nodarījumu ir pierādīta vai mantas izcelsme, visticamāk, ir noziedzīga tikai daļā, tā attiecībā uz šo mantas daļu var pieņemt lēmumu par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu un konfiscējamu, bet pārējā daļā procesu par noziedzīgi iegūtu mantu izbeigt.

Tādējādi pirmās instances tiesa var lemt par procesa par noziedzīgi iegūtu mantu izbeigšanu, ja tā secina, ka iesniegtais pierādījumu kopums nav pietiekams, lai pierādītu mantas saistību ar noziedzīgu nodarījumu vai dotu tai pamatu uzskatīt, ka mantas izcelsme, visticamāk, ir noziedzīga. Turklāt tad, ja pirmās instances tiesa izbeidz procesu par noziedzīgi iegūtu mantu, tā pirms attiecīgā lēmuma pieņemšanas izvērtē no pamata kriminālprocesa izdalītos materiālus procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, kā arī papildus iesniegtos pierādījumus, ja tādi tiesā iesniegti.

Pirmās instances tiesas pieņemto lēmumu var pārsūdzēt apgabaltiesā, sūdzību vai protestu iesniedzot rajona (pilsētas) tiesā. Izskatot sūdzību vai protestu, apgabaltiesa var: 1) atstāt negrozītu pirmās instances tiesas lēmumu; 2) atcelt pirmās instances tiesas lēmumu, ar kuru manta atzīta par noziedzīgi iegūtu un konfiscējamu, un izbeigt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu, vai 3) atcelt pirmās instances tiesas lēmumu, ar kuru process par noziedzīgi iegūtu mantu izbeigts, un atzīt mantu par noziedzīgi iegūtu un konfiscējamu. Apgabaltiesas pieņemtais lēmums nav pārsūdzams.

Līdz ar to secināms, ka Latvijā procesu par noziedzīgi iegūtu mantu ir iespējams skatīt divās tiesu instancēs un nav paredzēta iespēja pārsūdzēt apgabaltiesas pieņemto lēmumu kasācijas instancē. Pat ja pirmās instances tiesa izbeigusi procesu par noziedzīgi iegūtu mantu, secinot, ka mantas noziedzīgā izcelsme nav pierādīta, apgabaltiesai ir tiesības atzīt mantu par noziedzīgi iegūtu un to konfiscēt. Lietā Nr. 2021-44-01 vienā no procesiem daļa mantas par noziedzīgi iegūtu un konfiscējamu atzīta jau ar pirmās instances tiesas lēmumu, bet atlikusī daļa mantas – ar apgabaltiesas lēmumu. Savukārt pārējos procesos ar pirmās instances tiesas lēmumu manta atzīta par tādu, kas nav noziedzīgi iegūta, un process par noziedzīgi iegūtu mantu izbeigts, tomēr manta par noziedzīgi iegūtu ir atzīta un konfiscēta tikai ar apgabaltiesas lēmumu, kas saskaņā ar apstrīdēto normu nav pārsūdzams.

Direktīvas 2014/42 normas neparedz specifisku regulējumu attiecībā uz lietas Nr. 2021-44-01 pamatā esošajiem faktiskajiem apstākļiem, proti, uz gadījumiem, kad pirmās instances tiesa ir pieņēmusi lēmumu izbeigt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu, bet procesa virzītājs vai prokurors šo lēmumu pārsūdzējis apgabaltiesā, kura savukārt pieņēmusi lēmumu atzīt mantu par noziedzīgi iegūtu un to konfiscēt. Tādējādi lietā Nr. 2021-44-01 nepieciešams noskaidrot, kā interpretējams Direktīvas 2014/42 8. panta 6. punkta otrajā teikumā ietvertais jēdziens „konfiskācijas rīkojums”.

Atbilstoši dalībvalstu procesuālās autonomijas principam, ja attiecīgajā jautājumā nav Eiropas Savienības tiesiskā regulējuma, katras dalībvalsts tiesību sistēmā ir jānosaka kompetentās tiesas un jāparedz sīki procesuāli noteikumi prasībām, kas paredzētas, lai aizsargātu tiesības, kuras attiecīgajām personām ir noteiktas Eiropas Savienības tiesībās (*sk., piemēram, Eiropas Savienības Tiesas 1976. gada 16. decembra sprieduma lietā 33/76 „Rewe” 5. punktu un 2010. gada 14. septembra sprieduma lietā C-550/07 P „Akzo nobel chemicals un Akcros chemicals/Komisija” 113. punktu*). Izvērtējot, vai dalībvalsts nav pārkāpusi procesuālās autonomijas principu, Eiropas Savienības Tiesa pārbauda, vai ir ievērots līdzvērtības princips un efektivitātes princips (*sk., piemēram, Eiropas Savienības Tiesas 2015. gada 12. februāra sprieduma lietā C-567/13 „Baczó un Vizsnyiczai” 42. punktu*). Savukārt, izvērtējot atbilstību efektivitātes principam, Eiropas Savienības Tiesa pārbauda to, vai valsts procesuālā norma nepadara neiespējamu vai pārmērīgi neapgrūtinā Eiropas Savienības tiesību piemērošanu (*sk., piemēram, Eiropas Savienības Tiesas 2014. gada 27. februāra sprieduma lietā C-470/12 „Pohotovost” 51. punktu*). It īpaši nav pieļaujams tas, ka kļūtu neiespējama vai pārmērīgi apgrūtināta to lietas dalībnieka tiesību īstenošana, kuras izriet no Eiropas Savienības tiesībām (*sk. Eiropas Savienības Tiesas 2013. gada 5. decembra sprieduma lietā C-413/12 „Asociación de consumidores independientes de Castilla y León” 39. punktu*).

No vienas puses, varētu atzīt, ka Direktīvas 2014/42 8. panta 6. punkta otrajā teikumā ir ietverta prasība nodrošināt personai, kuras manta tikusi konfiscēta, tiesības attiecīgo lēmumu pārsūdzēt vismaz vienā tiesu instancē neatkarīgi no tā, vai ticis pieņemts lēmums izbeigt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu vai lēmums atzīt mantu par noziedzīgi iegūtu un to konfiscēt. Interpretējot Direktīvas 2014/42 8. panta 6. punkta otro teikumu šādā veidā, proti, atzīstot, ka arī pirmās instances tiesas lēmums, ar kuru izbeigts process par noziedzīgi iegūtu mantu, ir interpretējams kā „konfiskācijas rīkojums” Direktīvas 2014/42 izpratnē, varētu secināt, ka Pieteikumu iesniedzējiem ar apstrīdēto normu jau ir nodrošinātas tiesības pārsūdzēt tiesā konfiskācijas rīkojumu un tādējādi personai ir nodrošinātas tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību.

No otras puses, Direktīvas 2014/42 8. panta 6. punkta otro teikumu ir iespējams interpretēt tādējādi, ka personai jābūt nodrošinātai iespējai pārsūdzēt tādu konfiskācijas rīkojumu, ar kuru notikusi īpašuma galīga atņemšana. Proti, Direktīvas 2014/42 2. panta 4. punktā „konfiskācija” ir definēta kā īpašuma galīga atņemšana. Arī citos Eiropas Savienības tiesību aktos mantas konfiskācijas

jomā ietvertā vārda „konfiskācija” definīcija ir līdzīga tai, kas noteikta Direktīvas 2014/42 2. panta 4. punktā. Tā, piemēram, Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 14. novembra regulas 2018/1805 par iesaldēšanas rīkojumu un konfiskācijas rīkojumu savstarpējo atzīšanu (Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis L 303, 28.11.2018., 1. lpp.) 2. panta 2. punkts paredz, ka „konfiskācijas rīkojums” ir galīgais sods vai tiesas noteikts pasākums saistībā ar krimināllietu par noziedzīgu nodarījumu, ar kuru paredz fiziskas vai juridiskas personas īpašuma galīgu atsavināšanu. Tāpat arī Pamatlēmuma 2005/212 1. panta ceturtajā ievilkumā noteikts, ka „konfiskācija” ir pēc tiesvedības par noziedzīgu nodarījumu vai noziedzīgiem nodarījumiem tiesas uzlikts sods vai pasākums, kas beidzas ar galīgu īpašuma atņemšanu. Tāpat jēdzienu „konfiskācija” ir interpretējusi arī Eiropas Savienības Tiesa (*sk. Eiropas Savienības Tiesas 2021. gada 14. janvāra sprieduma lietā C-393/19 „Okrazhna Prokuratura” 47. un 48. punktu*).

Atbilstoši šādai Direktīvas 2014/42 8. panta 6. punkta otrā teikuma interpretācijai varētu secināt, ka „konfiskācijas rīkojums” ir tikai tāds tiesas lēmums, ar kuru ir notikusi īpašuma galīga atņemšana. Savukārt tiesas lēmums, ar kuru process par noziedzīgi iegūtu mantu izbeigts, kaut gan bijusi iespēja piemērot mantas konfiskāciju, nav uzskatāms par „konfiskācijas rīkojumu” Direktīvas 2014/42 8. panta 6. punkta otrā teikuma izpratnē. Attiecīgi lietā Nr. 2021-44-01 par „konfiskācijas rīkojumu” minētās Eiropas Savienības tiesību normas izpratnē būtu uzskatāms tikai apgabaltiesas lēmums, ar kuru Pieteikumu iesniedzēju manta atzīta par noziedzīgi iegūtu un konfiscēta un kurš saskaņā ar apstrīdēto normu nav pārsūdzams.

Tādējādi, ņemot vērā lietā Nr. 2021-44-01 izvērtējamo situāciju, varētu tikt izdarīti atšķirīgi secinājumi par Direktīvas 2014/42 8. panta 6. punkta otrā teikuma interpretāciju. Eiropas Savienības Tiesa jau iepriekš ir skaidrojusi, kā Direktīvas 2014/42 2. panta 4. punkta izpratnē ir interpretējams jēdziens „konfiskācija”, taču nav izteikusies par to, kā interpretējams Direktīvas 2014/42 8. panta 6. punkta otrajā teikumā ietvertais jēdziens „konfiskācijas rīkojums”. Līdz ar to lietas Nr. 2021-44-01 izspriešanai ir nepieciešams noskaidrot Direktīvas 2014/42 8. panta 6. punkta otrajā teikumā ietvertā jēdziena „konfiskācijas rīkojums” saturu, proti, noskaidrot, vai par konfiskācijas rīkojumu ir jāuzskata tikai tāds lēmums, ar kuru manta atzīta par noziedzīgi iegūtu un konfiscējama, vai par šādu rīkojumu ir atzīstams arī lēmums, ar kuru tiesa izbeigusi procesu par noziedzīgi iegūtu mantu.

Tādējādi pastāv šaubas, vai tad, ja uz lietā Nr. 2021-44-01 apstrīdēto normu ir attiecināmi minētie Eiropas Savienības tiesību akti, ar Hartas 47. pantā ietvertajām personas tiesībām uz efektīvu tiesību aizsardzību un Direktīvas 2014/42 8. panta 6. punkta otrajā teikumā ietverto garantiju, kas paredz efektīvu iespēju pārsūdzēt tiesā konfiskācijas rīkojumu, ir saderīgs tāds valsts tiesiskais regulējums, kas mantisko jautājumu ātras un efektīvas atrisināšanas nolūkos ar mantu saistītajai personai nav paredzējis tiesības pārsūdzēt apgabaltiesas lēmumu, lai gan tas lietā ir pirmais lēmums, ar kuru manta atzīta par noziedzīgi iegūtu un konfiscējamu, un pirmās instances tiesa šajā lietā pieņēmusi lēmumu izbeigt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu.

Līdz ar to Satversmes tiesa secina, ka lietā Nr. 2021-44-01 pastāv tādi apstākļi, kuru dēļ pieņemams lēmums par jautājumu uzdošanu Eiropas Savienības Tiesai prejudiciāla nolēmuma pieņemšanai.

14. Satversmes tiesas likuma 32. panta pirmā daļa noteic, ka Satversmes tiesas spriedums ir galīgs un stājas spēkā pasludināšanas brīdī. Turklāt atbilstoši tā paša panta trešajai daļai tiesību norma (akts), kuru Satversmes tiesa atzinusi par neatbilstošu augstāka juridiska spēka tiesību normai, uzskatāma par spēkā neesošu no Satversmes tiesas sprieduma publicēšanas dienas, ja Satversmes tiesa nav noteikusi citādi. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 31. panta 11. punktu Satversmes tiesa var spriedumā norādīt brīdi, ar kuru zaudē spēku apstrīdētā norma, kas atzīta par neatbilstošu augstāka juridiska spēka tiesību normai. Nosakot konkrētu brīdi, ar kuru apstrīdētā norma zaudē spēku, Satversmes tiesa izvērtē to, vai pastāv kādi apsvērumi, atbilstoši kuriem apstrīdētā norma būtu jāatzīst par spēkā neesošu ar atpakaļejošu datumu. Savukārt tad, ja Satversmes tiesa secina, ka likumdevējam ir nepieciešams laiks jauna tiesiskā regulējuma pieņemšanai, tā var noteikt, ka apstrīdētā norma zaudē spēku no kāda brīža nākotnē.

Satversmes tiesa ir atzinusi: lemjot par brīdi, ar kuru apstrīdētā norma zaudē spēku, Satversmes tiesas procesā līdzsvarojams tiesiskās drošības princips, no vienas puses, un atsevišķu personu pamattiesības, no otras puses (*sk. Satversmes tiesas 2021. gada 13. novembra sprieduma lietā Nr. 2018-18-01 23. punktu*). Tiesai jāgādā arī par to, lai situācija, kāda varētu veidoties no brīža, kad apstrīdētā norma zaudē spēku, neradītu jaunus Satversmē noteikto pamattiesību aizskārumus, kā arī nenodarītu būtisku kaitējumu valsts vai sabiedrības interesēm (*sal. sk. Satversmes tiesas 2011. gada 19. oktobra*

sprieduma lietā Nr. 2010-71-01 26. punktu un 2015. gada 16. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2014-13-01 22. punktu).

Ņemot vērā šā lēmuma 13. punktā izteiktos apsvērumus, Satversmes tiesai tādā gadījumā, ja lietā Nr. 2021-44-01 tiktu atzīts, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 92. panta pirmajā teikumā, Hartā, Direktīvā 2014/42 un Pamatlēmumā 2005/212 ietvertajām prasībām, būtu jālemj par brīdi, ar kuru apstrīdētā norma zaudē spēku.

Kā atzinusi Eiropas Savienības Tiesa, tikai izņēmuma kārtā, piemērojot Eiropas Savienības tiesību sistēmai raksturīgo vispārējo tiesiskās drošības principu, var ierobežot iespēju visām ieinteresētajām personām atsaukties uz tās interpretēto tiesību normu, lai apstrīdētu labticīgi nodibinātas tiesiskās attiecības. Lai varētu pieņemt lēmumu par šādu ierobežojumu, jābūt izpildītiem diviem būtiskiem kritērijiem, proti, ieinteresēto personu labticības esībai un būtisku traucējumu rašanās riskam (*sk., piemēram, Eiropas Savienības Tiesas 2021. gada 22. jūnija sprieduma lietā C-439/19 „Latvijas Republikas Saeima (Pārkāpumu uzskaites punkti)” 132. punktu*).

Šāds ierobežojums ir pieļaujams tikai tajā pašā spriedumā, kurā nolemts lūgt interpretāciju. Proti, ir nepieciešams noteikt vienu vienīgu brīdi, ar kuru sākas kādas pēc dalībvalsts tiesas lūguma Eiropas Savienības Tiesas sniegtas Eiropas Savienības tiesību normas interpretācijas iedarbība laikā. Princips, ka ierobežojums ir pieļaujams tikai tajā pašā spriedumā, kurā nolemts lūgt interpretāciju, nodrošina vienlīdzīgu attieksmi pret dalībvalstīm un citām iesaistītajām personām saistībā ar attiecīgo tiesību normu un līdz ar to nodrošina arī no tiesiskās drošības principa izrietošo prasību izpildi (*sk., piemēram, Eiropas Savienības Tiesas 2021. gada 22. jūnija sprieduma lietā C-439/19 „Latvijas Republikas Saeima (Pārkāpumu uzskaites punkti)” 133. punktu*).

Pēc Satversmes tiesas ieskata, izskatāmajā lietā par šādu apsvērumu varētu uzskatīt to, ka noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācija tiek veikta, lai aizsargātu nozīmīgas sabiedrības intereses, un ir vērsta uz tiesiskuma principa nodrošināšanu (*sk. Satversmes tiesas 2022. gada 23. maija sprieduma lietā Nr. 2021-18-01 26.3. punktu*). Eiropas Cilvēktiesību tiesa atzinusi, ka konfiskācijas mērķis ir novērst iespēju netaisni iedzīvoties noziedzīgu nodarījumu rezultātā. Pat tad, ja personai izdevies izvairīties no tā, ka tās vaina tiek konstatēta kriminālprocesā, noziedzīgas darbības nevar radīt finansiāla rakstura priekšrocības (*sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2015. gada 12. maija*

sprieduma lietā „Gogitidze and Others v. Georgia”, pieteikums Nr. 36862/05, 102. un 103. punktu).

Tāds tiesiskais regulējums, kas ļauj procesa virzītājam pirmstiesas kriminālprocesā radušos mantisko jautājumu savlaicīgas atrisināšanas un procesa ekonomijas interesēs izdalīt no krimināllietas materiālus par noziedzīgi iegūtu mantu un uzsākt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu, ir ietverts Kriminālprocesa likumā jau kopš 2005. gada 1. oktobra, kad šis likums stājās spēkā. Savukārt lietā Nr. 2021-44-01 apstrīdētā norma ir spēkā jau no 2009. gada 1. jūlija. Tādu tiesisko attiecību, kuras tiktu ietekmētas ar Satversmes tiesas galīgo nolēmumu, ir ļoti daudz. Noziedzīgi iegūta manta, ja tā nav jāatdod īpašniekam vai likumīgajam valdītājam, tiek konfiscēta valsts labā, un finanšu līdzekļi tiek ieskaitīti valsts budžetā. Tādējādi apstrīdētā norma ir cieši saistīta ar valsts budžetu un tā plānošanu un ietekmē visu tautsaimniecību. Tādēļ apstrīdētās normas atzīšana par spēkā neesošu no kāda brīža pagātnē varētu atstāt negatīvu ietekmi uz valsts budžeta stabilitāti un izraisīt tiesiskās drošības apdraudējumu.

Tiesiskā stabilitāte ir būtiska tiesiskās drošības principa sastāvdaļa, kas citstarp prasa ne vien neregulētu tiesvedības procesu, bet arī tiesiski noturīgu tā noslēgumu. Apstrīdētā norma tiek uzskatīta par tiesisku, un valsts iestādes to piemēro visos procesos par noziedzīgi iegūtu mantu.

Ņemot vērā šajā punktā minēto, lietas Nr. 2021-44-01 izspriešanai ir nepieciešams noskaidrot, vai tad, ja tiktu atzīts, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 92. panta pirmajā teikumā, Hartā, Direktīvā 2014/42 un Pamatlēmumā 2005/212 ietvertajām prasībām, tiesiskās drošības princips un Eiropas Savienības tiesību pārākuma princips būtu interpretējami tādējādi, ka atbilstoši šiem principiem no lietas Nr. 2021-44-01 apstākļiem izriet tādi apsvērumi, kuru dēļ apstrīdētā norma varētu būt piemērojama un tās tiesiskās sekas saglabājamās uz laiku līdz brīdim, kuru Satversmes tiesa nolēmumā būs noteikusi kā brīdi, ar kuru apstrīdētā norma zaudē spēku.

Ņemot vērā minēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 26. panta pirmo daļu, Līguma par Eiropas Savienības darbību 267. pantu, kā arī Satversmes tiesas 2017. gada 28. februāra lēmumu „Par kārtību, kādā pieņem lēmumu par jautājuma uzdošanu Eiropas Savienības Tiesai prejudiciāla nolēmuma pieņemšanai”, Satversmes tiesa

nolēma:

1. Uzdot Eiropas Savienības Tiesai šādus jautājumus:

1.1. Vai tāds valsts tiesiskais regulējums, saskaņā ar kuru valsts tiesa lemj par noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskāciju atsevišķā procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, kas izdalīts no pamata kriminālprocesa pirms noziedzīga nodarījuma konstatēšanas un personas atzīšanas par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, bet kas paredz konfiskāciju arī uz to materiālu pamata, kuri izdalīti no krimināllietas materiāliem, ietilpst Direktīvas 2014/42, īpaši tās 4. panta, un Pamatlēmuma 2005/212, īpaši tā 2. panta, piemērošanas jomā?

1.2. Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša, vai par „konfiskācijas rīkojumu” Direktīvas 2014/42, īpaši tās 8. panta 6. punkta otrā teikuma, izpratnē ir jāuzskata ne tikai tāds tiesas lēmums, ar kuru manta ir atzīta par noziedzīgi iegūtu un konfiscēta, bet arī tāds tiesas lēmums, ar kuru izbeigts process par noziedzīgi iegūtu mantu?

1.3. Ja atbilde uz otro jautājumu ir noraidoša, vai tiesiskais regulējums, kas neparedz ar mantu saistītajai personai tiesības pārsūdzēt konfiskācijas rīkojumu, ir saderīgs ar Hartas 47. pantu un Direktīvas 2014/42 8. panta 6. punkta otro teikumu?

1.4. Vai Eiropas Savienības tiesību pārākuma princips ir interpretējams tādējādi, ka ar šo principu ir pretrunā tas, ka dalībvalsts konstitucionālā tiesa, kura izskata konstitucionālo sūdzību par valsts tiesisko regulējumu, kas izrādās nesaderīgs ar Eiropas Savienības tiesībām, nolēm, ka ir piemērojams tiesiskās drošības princips un šā tiesiskā regulējuma tiesiskās sekas tiek saglabātas uz laiku līdz brīdim, kuru konstitucionālā tiesa nolēmumā būs noteikusi kā brīdi, ar kuru apstrīdētā norma zaudē spēku?

2. Apturēt tiesvedību lietā līdz brīdim, kad stājas spēkā Eiropas Savienības Tiesas nolēmums.

3. Nosūtīt Eiropas Savienības Tiesai šā lēmuma, pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikumi Nr. 259/2021, Nr. 268/2021, Nr. 21/2022, Nr. 44/2022 un Nr. 45/2022), iesniegto papildu paskaidrojumu (reģ. Nr. 404-2022, Nr. 405-2022, Nr. 714-2022, Nr. 839-2022, Nr. 858-2022, Nr. 859-2022 un Nr. 871-2022) un Saeimas atbildes rakstu (reģ. Nr. 181, Nr. 182 un Nr. 347) kopijas.

Lēmums nav pārsūdzams.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs

[paraksts]

Aldis Laviņš